אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת קנג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ז אלול תרס"ח - יפו
נמען: הגאון ר' אברהם בנימין קלוגר

הרב קוק מודה על חלק ב' של 'עבודת עבודה' מאת אביו של הנמען, ר' שלמה קלוגר, ומבטיח שישלחו לו אתרוג מהודר. המלחמה כעת אינה על אתרוגי קורפו, שכבר נודע שהם מורכבים, אלא על אתרוגי הנכרים בארץ ישראל שגם הם מורכבים, ועל זה כתב את הקונטרס 'עץ הדר'. עוד יש דיון הלכתי בדברי המגן אברהם על ספק דאורייתא ודרבנן ('ידלא ליזלזלו').

עיקרי הדברים

- תודה על ספר 'עבודת עבודה'.
- אתרוגי הנכרים בארץ ישראל מורכבים - הקונטרס 'עץ הדר'.
- הלכה: ספק דאורייתא ודרבנן.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ז אלול תרס"ח[4].

שנה טובה ומעוטרת לראש כ'[5] ידי"נ[6] הרב הגאון המובהק, סועק"ה[7], גזע קודש, תפארת ישראל מו"ה[8] אברהם בנימין קלוגר שליט"א[9].

שלו'[10] רב וברכה וכוח"ט[11],

מכתב כתר"ה[12], עם הספר הקדוש דמרן אבוה דמר ה"ג נ"י[13], עבודת עבודה ח"ב[14], [ספרו של רבי שלמה קלוגר, אביו של הנמען] לנכון הגיעני. ואין בפי די תודה על המתנה הקדושה הזאת,

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
5 כ' - כבוד
6 ידי"נ - ידיד נפשי
7 סועק"ה - סיני ועוקר הרים
8 מו"ה - מורנו הרב
9 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10 שלו' - שלום
11 וכוח"ט - וכתיבה וחתימה טובה
12 כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
13 נ"י - נרו יאיר
14 ח"ב - חלק ב'

ממפלאות מעשה ידי אמן מאורן של ישראל מרן אביו זצ"ל[15] זי"ע[16]. אמנם נתאחרתי מהשיב, מצד היותי בקרית חוצות, במושבה רחובות, וסובב הלכתי ג"כ[17] במושבות האחרות הסמוכות, כדרכי בכל שנה לעת הבציר לפקח על המצות התלויות בארץ, מערלה וכלאים וכיו"ב[18], וזה גרם עיכוב התשובה. אמנם שלחתי להגיד לבעלי האגודה, שישלחו לכ"ג אתרוג הדור וטוב. אקוה שבודאי יקיימו דברי בעה"י[19]. אף כי שמעתי, כי שנה זו הי'[20] גידול האתרוגים הכשרים בכבדות, מצד איזו לקותא שנפלה באילנות, מ"מ[21] כפי האפשרי ודאי יבררו הטוב היותר אפשרי.

וע"ד[22] הקוני "פרי ע"ה", [קונטרס "פרי עץ הדר"; ראו כרך א', אגרת מח] הנה המכתב העקרי של מרן אביו גאון ישראל זצ"ל הדפיסו בלוח מיוחד זה מאז, והפיצו אותו ברבים, ובעיקר הענין עכשו פני המלחמה אינם כ"כ[23] על אתרוגי חו"ל[24], שכבר נתגלה קלונם שהם מורכבים, כ"א[25] על האתרוגים של הגויים אשר באה"ק[26], שגם הם הנם מורכבים, כדרך ההרכבה הנהוגה בחו"ל[27], ומ"מ[28] הם דוחקים את רגליהם של האתרוגים הכשרים ממטעי אחינו העובדים את אדמת הקודש, שע"ז[29] יחדתי הדיבור בקוני "עץ הדר", [חיבורו של הרב קוק על פסול האתרוג המורכב] שזה הי' עיקר מטרתי. ובאמת אם יחזיקו במעוז כשרות האתרוגים כל גדולי עם ד' יהי'[30] מקור נפתח ע"י[31] אה"ק[32], וע"י[33] אחינו העובדים את אדמתה, לקיים את המצוה כמאמרה בכללות ישראל, מה שאם נעזוב את הענין - המכשול הולך ורב, ע"כ[34] אין שיעור לגודל המצוה להחזיק דוקא את אחינו העוסקים הכשרים. ואין לזה ענין כלל מה שכתב הגאון מבערעזאן [הרב שלום מרדכי שבדרון (מהרש"ם), רבה של בריז'אן] שליט"א ע"ד[35] אתרוגי קורפו, כי לא לזה אנו צריכים עכשו.

---

15 זצ"ל - זכר צדיק לברכה
16 זי"ע - זכותו יגן עלינו
17 ג"כ - גם כן
18 וכיו"ב - וכיוצא בזה
19 בעה"י - בעזרת השם יתברך
20 הי' - היה
21 מ"מ - מכל מקום
22 וע"ד - ועל דבר
23 כ"כ - כל כך
24 חו"ל - חוץ לארץ
25 כ"א - כי אם
26 באה"ק - בארץ הקודש
27 בחו"ל - בחוץ לארץ
28 ומ"מ - ומכל מקום
29 שע"ז - שעל זה
30 יהי' - יהיה
31 ע"י - על ידי
32 אה"ק - ארץ הקודש
33 וע"י - ועל ידי
34 ע"כ - על כן
35 ע"ד - על דבר

מאד הייתי חפץ להשתעשע עם כ"ג[36] באיזהו מקומן של שבחים בסה"ק[37] דמרן אביו מאוה"ג[38] זצ"ל, ובחיד"ת[39] דמר נ"י המחוברים עמו. אבל רבו עלי טרדותי כעת, והספר הק'[40] הוא עתה אצל הכורך, ולא אוכל לעיין בו עכשו.

כמדומה אני שראיתי בד' נ"ב[41], שמעיר ע"ד המובא במג"א[42], ע"ד דאורייתא ודרבנן הבאים בב"א[43], דמחמירים בספק דרבנן כ"ה דלא ליזלזלו, מהא דמחלקינן בין איסור לטומאה בתקרובות ע"ז[44] של אוכלין. ולע"ע[45] לא אוכל לרדת לסוף דעתו הק', שהרי במקום שהדברים מחולקים מטעם ודאי בין דין תורה לדרבנן ודאי ישנם חילוקים רבים, שאפילו בענין אחד מחמירים בצד דאורייתא שבו ומקילים בדרבנן, וא"ז[46] זילותא כלל. למשל בריש מ"ק[47], [מועד קטן ב] דמחלקינן אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא, ע"כ מתירין בב"א כמה עניני תולדות בשעה שאנו אוסרין את האבות, וכה"ג[48] בכ"מ[49] שניכר שעושה בדרך שאין בו איסור תורה ונשאר איסוד"ר[50]. כה"ג[51] דכתובות ס' ע"א[52] מתקן כלאחר יד הוא, בהא דממעכן ברגלו, ול"ג רבנן, והרי ניכר שהאיסור דאורייתא אסור, שאסור למעך כדרכו הקשקשין שעלו בצינור, וממעכן בשינוי ברגלו, א"כ[53] מראין הדברים שדאורייתא חמור מדרבנן ול"ח כלל משום זילותא דרבנן. והתם לא אמר כללא דידי' כ"א במקום ספק, שמתוך שאנו מחמירין בדאורייתא מכריעין אנו שנעשה הדבר באופן המביא חומר, וה"ז[54] כעין חזקה דמהני מענין לענין, כהא דמהני רובא גם לענין ממון דפדיון הבן משום שהוחזק לשאר מילי, וכד' המקנה הידועים וכה"ג טובא. והיינו שאנו מכריעין ע"י פעולתנו את הענין לצד ודאי, וכשמברך ג' ברכות הוא מחזיק עי"ז[55] שלא בירך עדיין, וכיון שלא יברך הטוה"מ[56] הוא מזלזל בדרבנן,

---

36 כ"ג - כבוד גאונו
37 בסה"ק - בספרים הקדושים
38 מאוה"ג - מאור הגדול
39 ובחיד"ת - ובחידושי תורה
40 הק' - הקטן
41 נ"ב - נכתב בצד (תוספת למכתב)
42 במג"א - במגן אברהם
43 בב"א - במהרה בימינו אמן
44 ע"ז - עבודה זרה
45 ולע"ע - ולעת עתה
46 וא"ז - ואין זה
47 מ"ק - מועד קטן (מסכת)
48 וכה"ג - וכהאי גוונא
49 בכ"מ - בכמה מקומות
50 איסוד"ר - איסור דרבנן
51 כה"ג - כהאי גוונא
52 ע"א - עמוד א
53 א"כ - אם כן
54 וה"ז - והרי זה
55 עי"ז - על ידי זה
56 הטוה"מ - הטוב והמטיב

ול"ש[57] זה כ"א בחילוק של ספיקות ולא בעניני ודאי שהדינים מחולקים בהם. וכבר כתבתי שלע"ע[58] אין ת"י הס' הק' לראות מה אסיק בה מרן אביו רשכבה"ג[59] זצ"ל.

היום היו אצלי מהאגודה, וזירזתים עוד לשלח לכ"ג אתרוג כראוי לפי כבודו, ואקוה שיקיימו ורצון צדיק שי'[60] יעשה.

והנני חותם בברכת השנים ואה"ר[61], יעודדהו השי"ת[62] בישועתו וינוב בשיבה טובה, ויראה בנחמה ושמחה בכט"ס[63] מכא"ל[64], ונזכה להתראות בהר הקודש בשוב גאולים ברינה ושמחת עולמים, כנה"ר[65] ונפש דבק באה"נ[66] דוש"ת[67] מהררי קודש,

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

57 ול"ש - ולא שייך
58 שלע"ע - שלעת עתה
59 רשכבה"ג - ראש כל בני הגולה
60 שי' - שיחיה
61 ואה"ר - ואהבה רבה
62 השי"ת - השם יתברך
63 בכט"ס - בכל טוב סלה
64 מכא"ל - מכל אשר לו
65 כנה"ר - כנפשו הרמה
66 באה"נ - באהבה נאמנה
67 דוש"ת - דורש שלומו ותורתו